

שיעור כללי - פורים תשע"א

"קרייתתה זו היא הלילא"

מסכת ראש השנה (דף יט עמוד ב):

דתניא: הימים האלו הכתובין במגילת תענית, בין בזמן שבית המקדש קיים, בין בזמן שאין בית המקדש קיים - אסורין, דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: בזמן שבית המקדש קיים - אסורין, מפני ששמחה היא להם. אין בית המקדש קיים - מותרין, מפני שאבל הוא להם. והלכתא: בטלו, והלכתא - לא בטלו. קשיא הלכתא אהלכתא! - לא קשיא; כאן - בחנוכה ופורים, כאן - בשאר יומי.

מסכת ראש השנה (דף יח עמוד ב):

אמר רב יוסף: שאני חנוכה דמיפרסם ניסא.

מסכת שבת (דף כא עמוד ב):

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

מסכת ערפיין (דף י עמוד א - י עמוד ב):

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוודק, שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל: שמונה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ויום טוב הראשון של פסח, ויום טוב (הראשון) של עצרת; ובגולה עשרים ואחד: תשעה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ושני ימים טובים של פסח, ושני ימים טובים של עצרת.

מאי שנא בחג דאמרי' כל יומא, ומאי שנא בפסח דלא אמרינן כל יומא? דחג חלוקין בקרבנותיהן, דפסח אין חלוקין בקרבנותיהן.

שבת דחלוקה בקרבנותיה לימא! לא איקרי מועד. ראש חודש דאיקרי מועד לימא! לא איקדיש בעשיית מלאכה, דכתיב: (ישעיהו ל) "השיר יהיה לכם כליל התקדש חג", לילה המקודש לחג טעון שירה, ושאין מקודש לחג אין טעון שירה.

ראש השנה ויום הכיפורים דאיקרו מועד ואיקדוש בעשיית מלאכה לימא! משום דר' אבהו, דאמר רבי אבהו, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע, מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בר"ה וביום הכפורים? אמר להן: אפשר, מלך יושב על כסא הדין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה לפני?

והא הנוכה דלא הכי ולא הכי וקאמר! משום ניסא. פורים דאיכא ניסא לימא! אמר רבי יצחק: לפי שאין אומרים שירה על נס שבחוצה לארץ. מתקיף לה רב נחמן בר יצחק: והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ הוא, ואמרינן הלל! כדתניא: עד שלא נכנסו ישראל לארץ - הוכשרו כל הארצות לומר שירה, משנכנסו לארץ - לא הוכשרו כל ארצות לומר שירה. רב נחמן אמר: קרייתה זו היא הלילא.

מסכת מגילה (דף ז עמוד א):

אמר רב שמואל בר יהודה: שלחה להם אסתר לחכמים: קבעוני לדורות! שלחו לה: קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות. שלחה להם: כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס.

רב ורב חנינא ורבי יוחנן ורב חביבא מתנו. בכוליה סדר מועד כל כי האי זוגא חלופי רבי יוחנן ומעייל רבי יונתן: שלחה להם אסתר לחכמים: כתבונא לדורות. שלחו לה: (משלי כ"ב) "הלא כתבתי לך שלישים", שלישים ולא רבעים. עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה (שמות י"ז) "כתב זאת זכרון בספר", כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה. כתנאי: כתב זאת - מה שכתוב כאן, זכרון - מה שכתוב במשנה תורה, בספר - מה שכתוב בנביאים, דברי רבי יהושע. רבי אלעזר המודעי אומר: כתב זאת - מה שכתוב כאן ובמשנה תורה, זכרון - מה שכתוב בנביאים, בספר - מה שכתוב במגילה. אמר רב יהודה אמר שמואל: אסתר אינה מטמאה את הידים. למימרא דסבר שמואל אסתר לאו ברוח הקודש נאמרה? והאמר שמואל: אסתר ברוח הקודש נאמרה! - נאמרה לקרות ולא נאמרה ליכתוב. מיתיבי: רבי מאיר אומר: קהלת אינו מטמא את הידים, ומחלוקת בשיר השירים. רבי יוסי אומר: שיר השירים מטמא את הידים, ומחלוקת בקהלת. רבי שמעון אומר: קהלת מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל, אבל רות ושיר השירים ואסתר - מטמאין את הידים! הוא דאמר כרבי יהושע.....

תניא, רבי אליעזר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר (אסתר ו') "ויאמר המן בלבו". רבי עקיבא אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר (אסתר ב') "ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה". רבי מאיר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר (אסתר ב') "ויודע הדבר למרדכי". רבי יוסי בן דורמסקית אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר (אסתר ט') "ובבזה לא שלחו את ידם". אמר שמואל: אי הואי התם הוה אמינא מלתא דעדיפא מכולהו, שנאמר "קימו וקבלו" - קימו למעלה מה שקיבלו למטה. אמר רבא: לכולהו אית להו פירכא, לבר מדשמואל דלית ליה פירכא. דרבי אליעזר - סברא הוא, דלא הוה איניש דחשיב למלכא כוותיה, והאי כי קא מפיש טובא ואמר - אדעתיה דנפשיה קאמר. דרבי עקיבא - דלמא כרבי אלעזר, דאמר: מלמד שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו. והא דרבי מאיר - דלמא כרבי חייא בר אבא, דאמר: בגתן ותרש שני טרשיים היו. והא דרבי יוסי בן דורמסקית - דלמא פריסתקי שדור. דשמואל ודאי לית ליה פירכא. אמר רבינא: היינו דאמרי אינשי: טבא חדא פלפלתא חריפתא ממלי צני קרי. רב יוסף אמר, מהכא: (אסתר ט') "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים", רב נחמן בר יצחק אומר, מהכא: "וזכרם לא יסוף מזרעם".

מסכת חולין (דף קלט עמוד ב):

אסתר מן התורה מניין? (דברים ל"א) "ואנכי הסתר אסתיר"

מגילת אסתר

פרק א פסוק ג:

"בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל שריו ועבדיו חיל פרס ומדי הפתמים ושרי המדינות לפניו:"

פרק ב פסוק טז:

"ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו:"

פרק ג פסוק ז:

"בחדש הראשון הוא חדש ניסן בשנת שתים עשרה למלך אחשורוש הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש שנים עשר הוא חדש אדר:"

פרק ג פסוק יב:

"ויקראו ספרי המלך בחדש הראשון בשלושה עשר יום בו ויכתב ככל אשר צוה המן אל אחשדרפני המלך ואל הפחות אשר על מדינה ומדינה ואל שרי עם ועם מדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשוננו בשם המלך אחשורוש נכתב ונתתם בטבעת המלך:"

פרק ה פסוק ט:

"ויקראו ספרי המלך בעת ההיא בחדש השלישי הוא חדש סיון בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל אשר צוה מרדכי אל היהודים ואל האחשדרפנים והפחות ושרי המדינות אשר מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה ומדינה ומדינה ככתבה ועם ועם כלשוננו ואל היהודים ככתבם וכלשונם:"

פרק ט פסוק א:

ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר בשלושה עשר יום בו אשר הגיע דבר המלך ונתו להעשות ביום אשר שברו איבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשנאינם:

אגרא דפרקא אות רז (ר' צבי אלימלך שפירא מדינוב נולד בשנת תקמ"ה - 1785. היה

מתלמידיהם הקרובים של ר' יעקב יצחק הורוביץ ה'חזוה' מלובלין):

ובזה תתבונן מה שהקשו בגמ' [ערכין י' ע"ב] מפני מה אין אומרין הלל בפורים ותירצו קרייתה זו היא הלילא. והנה היא גופא קשיא לן למה תיקנו קריאת המגילה ולא הלל, וגם האיך אפשר לומר קריאתה זו הלילא, והנה הלל הוא שבח והודאה ליוצר כל ובמגילה לא נזכר שום שבח? אבל הנראה לי הוא דהנה הנס הזה לא היה שום שידוד המערכה, רק שהוכר לבאי עולם יכולתו והשגחתו בטבעיים, ושאינ הטבע מתנהג רק ביכולתו והשגחתו, והוא נס נסתר, ע"כ לא נזכר השם המיוחד במגילה רק ברמזים בר"ת כידוע, להורות כי בתוך הטבע מלוכש השגחתו והוא מנהיגם כרצונו, והנה כיון שלא היה שידוד לא נתבטלו הטבעיים משירתם, ע"כ אין צריכין ישראל לומר שירה בעבורם, רק קריאתה זו הלילא, היינו בקריאה נזכר ענין ההילול, דהיינו שמוכן מתוך הקריאה יכולתו והשגחתו בטבעיים.

וזה שאמרו רז"ל [שבת קיח ב] כל הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף, כי כשקורא הלל בכל יום מורה שבכל יום מתבטלים הטבעיים משירתם ומצטרכים לומר שירה בעבורם....

תורה תמימה (אסתר פרק ט פסוק כח הערה מד על מדרש משלי):

מגילת אסתר ט:כח:

"וְהַיְמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ מֵתוֹךְ הַיְהוּדִים וְזָכָרם לֹא יִסּוֹף מִזְרָעָם:

מדרש משלי:

"לא יעברו וגו'" – "מלמד שאפילו אם כל המועדים יהיו בטלים אבל ימי הפורים לא יבטלו":

תורה תמימה (הערה מד):

כפי דמשמע מרמב"ם סוף הלכות מגילה הוי הפי' שזכרון הצרות מכל המועדים יהיו בטלים שלא יזכרו עוד, כמש"נ כי נשכחו הצרות הראשונות, אבל זכרון ענין פורים לעולם ישאר קיים, ואם קבלה היא נקבל, ומפי אבא מארי שליט"א שמעתי לפרש דהכונה היא דבזה חלוק נס פורים מנסי שאר המועדים, יציאת מצרים, מתן תורה וענני כבוד בסכות, דבעוד שהם היו נסים גלויים שאין להסתפק בהם, הנה נס פורים אף על פי שהכל היה מאת ה' אף על פי כן היה כל ענינו בדרך הטבע באופן שמי שלבו חלק מאמונת ה' יכול לפרש הכל בדרך הטבע, וזהו שאמר אם גם נסים גלויים כמו בכל המועדים יפסקו, אבל נסים הכמוסים בדרכי הטבע לעולם לא יבטלו וכפי שיראה בכל דור ודור המסתכל בהליכות עולם בכלל ובחיי ישראל בפרט:

ר"ן (על הרי"ף מסכת מגילה דף ד עמוד א):

רב נחמן אמר קריאתה זו היא הלילא. קריאתה בזמנה וזכרון תקפו של נס זהו כהלל:

קרייתתה זו היא הלילא!